

ד. בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב בתוכחה דישעיהו [א יט כ]: "אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו" וכתיב נמי "ואם תמאנו ומריתם חרב תאכלו".

אלא לרבי חנינא בן גמליאל הסובר: מכלל הן אתה שומע לאו, למה לי כפילא דקרא?!

ומשנינן: אצטריך לאמרו!

כי סלקא דעתך אמינא: אם תאבו—טובה תבוא, ואם תמאנו לא טובה ולא רעה.

קא משמע לן אם ימאנו לשמוע בקול ה', רעה תבא אליהם.

ב-א ושאלינן: מאי "חרב תאכלו", דמשמע תהיו שבעים מאכילת חרב?! (1)

אמר [פירש] רבא: מילחא גללניתא [מלח גס], נהמא דשערי אקושא [פת שעורים קשה], ובצלים.

דהא אמר מר: פת פורני [פת גדולה אפויה

בתנור גדול⁽²⁾] חריבה במלח, ובצלים⁽³⁾ קשים לבריאות הגוף כמו חרבות. וזהו שאמר הכתוב "חרב תאכלו", כי עונשם יהיה לאכול מאכלים שקשים לגוף כמו חרב.

אשה שקינא לה בעלה, ואמר לה: "אל תסתרי עם פלוני", והיא עברה על דבריו ונסתרה, מעלה אותה בעלה אל בית המקדש, ושם משקה אותה הכהן מים שנמחקה בהן "מגילת סוטה"; אם אכן נטמאה האשה, ממיתים מים אלו את הסוטה, ואם טהורה היא, אין המים מזיקים לה, ומותרת היא לחזור לבעלה.

בשלמא לרבי חנינא בן גמליאל, היינו [אתי שפיר] דכתיב [במדבר ה יט]: "והשביע אותה הכהן, ואמר אל האשה, אם לא שכב איש אותך".

"ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי ממי המרים המאררים האלה". ולא כפל ואמר: "ואם שכב לא הנקי", כי, מכלל ברכה אתה שומע קללה⁽⁴⁾.

לעיל אודות "אם תטיב שאת", בכל זאת הפסיקה הגמרא ביניהם בענין שבועת אליעזר ואברהם, היות והיה עדיף לבעל הגמרא ללכת לפי סדר המקראות. [וראה ב"עצמות יוסף" שפירש טעם מדוע הגמרא חזרה כמה פעמים על אותה קושיא ואותו תירוץ].

1. כי לפי פשוטו של מקרא "חרב תאכלו" היינו לשון מיתה בחרב [כמו "וחרבי תאכל בשר" — דברים לב מב] אם כן הוה ליה למימר בחרב תאכלו. [ראה ברד"ק].

2. על פי פסחים לא ב, ביצה לד א.

3. בעירובין כט ב אמרו: תנו רבנן לא יאכל אדם בצל מפני נחש [ארס, שרף הבצל — רש"י] שבו, ומעשה ברבי חנינא שאכל חצי בצל וחצי נחש שבו, וחלה ונטה למות, ובקשו חבריו רחמים עליו וחיה, מפני שהשעה צריכה לו.

4. ואף שנאמר בסמוך [פסוק כ]: "ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת, ויתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישך", והרי כפל הכתוב את התנאי, ומאי קשיא אליבא דרבי מאיר?!

תשובה לדבר: מקרא זה אינו סיומה של השבועה הראשונה [בפסוק יט] אלא מחובר הוא עם שבועת האלה הכתובה למטה [פסוקים כא, כב]: "והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה,

כי לפי רבי מאיר, צריך לכפול את התנאי, ומכלל הן אין אתה שומע לאו.

אלא לרבי חנינא בן גמליאל, למה לי למיכתב דוקא "הנקי", דמשמע נמי "חינקי", לכתוב רחמנא "תחיה", או לשון אחרת, שמשמעה ברכה אם לא נטמאה?!

ומשנינן: **אצטריך למיכתב "הנקי" דמשמע "חינקי", כי, אם לא היה הכתוב רומז את עונשה, סלקא דעתא אמינא: אם לא שכב איש אותך — הנקי, ואם שכב לא הנקי ולא חנקי כלומר, לא תקבלי עונש, אלא איסורא בעלמא היא עשתה ואינה נענשת.**

קא משמע לן, אם שכב — חנקי.

מי שנטמא במת אינו נטהר עד שיוז עליו "מי חטאת" [מים שעירבו בהם אפר "פרה אדומה"] ביום השלישי לטומאתו וביום השביעי, עניין הזאות אלו נכתב בפרשת

אלא לרבי מאיר הסובר: "תנאי כפול" בעינן ומכלל הן אין אתה שומע לאו, "ואם שכב הנקי [תתחנני] מיבעי ליה?!

אמר [תירין] רבי תנחום: בפסוק מרומזת גם הקללה, כי הנקי בכתיב חסר [בלא יו"ד] כתיב, ומשמעו כמו "חינקי".

וכך מתפרש התנאי: "אם לא שטית — הנקי". מלשון טהרה ונקיון כמו ה"קרי" של תיבה זו; וכן "הנקי [כמו חינקי] — ואת כי שטית" [אם שטית],⁽⁵⁾ כי אנו מפרשים את התנאי של השבועה הראשונה, על פי הסמיכות ללשון שבועת האלה שמוזכרת בפסוקים הבאים.

והשתא מקשינן לדברי רבי חנינא: כי, **בשלמא לרבי מאיר, היינו דכתיב: "הנקי", דמשמע לשון נקיון וטהרה, ומשמע לשון עונש וחניקה, כמו שנתבאר.**

יפסידו, כך אנו רוצים שיתקיימו דבריה שלא שכב איש אותה וזהו הן, ואם שכב תפסיד וזהו לאו — תוספות. [וראה בזה ב"משנה למלך" אישות ו א ב"פני יהושע" וב"גליון מהרש"א" על הקדמת הט"ז ליורה דעה].

וברמב"ן כתב: ולפי דעתי אין צורך לדברים הללו, שאין זה תנאי כדי שיהא צריך להן קודם ללאו שהוא גזירת הכתוב בתנאים, אבל היא אלה ושבועה שאינה ממין התנאים כלל, ולא דימו אותם אלא לענין כפל בלבד. שכיון שאמר רבי מאיר אין אומרים מכלל לאו אתה שומע הן, בכל דבר ראוי לומר כן, אבל שאר דיני התנאים לא שייכי הכא כלל, וראה מה שהובא לעיל סא א הערה 15 ב בשם "קובץ שיעורים".

ב. עוד הקשו תוספות [לשיטתם שגם שבועה זו צריכה להאמר על פי "משפטי התנאים"]:

ואמר הכהן לאשה יתן ה' אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך בתת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה. ובאו המים המאריים האלה במעיך לצבות בטן ולנפיל ירך, ואמרה האשה אמן אמן". נמצא, בשבועה ראשונה לא נתפרשה קללה אלא מכלל ברכה — רש"י.

5. א. יש לשאול: הרי לפי זה נמצא לאו קודם להן שהרי מתחילה אמר הכהן "אם לא שכב" ואחר כך אמר לה [חינקי] "ואת כי שטית", והרי לדעת רבי מאיר צריך להיות הן קודם ללאו דומיא דתנאי בני גד ובני ראובן!?! [תוספות רא"ש]

יש לומר: "אם לא שכב" נחשב "הן" שמה שאנו רוצים שתעשה חשוב הן דומיא דאם יעברו, שאנו רוצים שיעברו, ואם לא יעברו

חוקת כמה וכמה פעמים, ולהלן יתבאר לשם מה הוצרך הכתוב לכפול את דבריו.

בשלמא לרבי מאיר הסובר: "מכלל הן אין אתה שומע לאו" היינו [אתי שפיר] **דכתיב** [במדבר יט יב]: "**הוא יתחטא בו** [במי חטאת] **ביום השלישי וביום השביעי יטהר, ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר.**"

כי, לפי רבי מאיר צריך לכפול ולכתוב את שני הצדדים, (6) **אלא לרבי חנינא בן גמליאל** תיקשי: **למה לי למיכתב "ואם לא יתחטא" הא "מכלל הן אתה שומע לאו"!**

ומשנינן: **אצטריך למיכתב,** "אם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר" ולא די בפסוק הראשון.

כי בלא מקרא זה, **פלקא דעתך אמינא:** **מצות הזאה** לכתחילה, היא **בשלישי ובשביעי, וחיבא דעבד בחד מינייהו עבד,** כלומר, אם היזו עליו באחד משני הימים, או בשלישי או בשביעי, הרי הוא טהור. (7)

קא משמע לן, שתי ההזאות, בשלישי ובשביעי, מעכבות הן, ואם חיסר אחת מהן, לא נטהר.

לדברי רש"י שהכהן היה אומר לה חניקי ואת כי שטית נמצא שקדם מעשה לתנאי, ואין כאן תנאי!?

לפיכך, פירשו תוספות: אכן, "חניקי" שאמר הכתוב בא לרמז גם "חניקי", אבל לא נאמר בתורה לשון התנאי שאמר הכהן לאשה, כי "ואת כי שטית" אינו אלא תחילת שבועת האלה, ואינו משמש גם כהמשך לשבועה הראשונה, והכהן היה אומר לה: "ואם שכב חניקי".

6. א. הקשו התוספות: אפילו לרבי מאיר, למה הוצרך הכתוב לכפול את דבריו! והלא בהרבה מקומות נאמר "ורחץ במים וטהר" ולא הוצרך לומר ואם לא ירחץ לא יטהר!?

ותירצו: לא דמי דאמנם מילתא דפשיטא הוא שאם לא עשה כמו שצויה הקדוש ברוך הוא לא יצא, אבל הכא לשון "הוא יתחטא" משמע לשון תנאי כמו "אם יתחטא" לכך הוצרך לכפלו.

ב. הקשו הראשונים: הרי בשבועות לו א אמרו שב"איסורא" מודה רבי מאיר שמכלל הן אתה שומע לאו, ורק בממונא סובר רבי מאיר מכלל הן אי אתה שומע לאו. [וסוטה הוי איסורא דאית ביה ממונא — גביית כתובה,

לפיכך, מכלל הן אי אתה שומע לאו.].
אם כן תיקשי: לענין טהרה מטומאת מת למה צריך הכתוב לכפול את תנאו הלא איסורא הוא ולא ממונא!?

ובתוספות [שבועות לו ב ד"ה ה"ג] תירצו דוהוא יתחטא נמי שייך לענין ממון כגון אם יגע בתרומה לאחר שנטמא.

ובריטב"א כאן כתב בשם הרב רבי פנחס הלוי שדוקא במקום אזהרת איסור כגון: "יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו" [ויקרא י ט] דכיון דהוי אזהרת איסור לא הוצרך לכפול ולומר: ואם תשתו תמותו. דכיון דאמר לא תעביד ולא **תענש**, ממילא משמע דאי עביד מיענש, אבל שלא במקום אזהרת איסור, אפילו באיסורא גרידא לית לן מכלל לאו אתה שומע הן. וראה עוד ברמב"ן ב"שיטה לא נודע למי" וב"שער המלך" אישות ו ב.

7. כי לשון הכתוב "הוא יתחטא בו" אפשר לפרש בלשון ציווי ולא בלשון תנאי — רש"י. [ואכן, אם לא היזו עליו כלל, פשיטא שאינו נטהר, כמו שנתבאר בהערה הקודמת, אבל עדיין

ענה שבה הגמרא לפרש את כפילות הפסוקים, אליבא דכולי עלמא.

כי, אחרי שנכתבה מצות הזאה בשלישי ובשביעי, וחזר הכתוב ללמד ששתי ההזאות מעכבות, אם כן, תיקשי: "והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי" [שם פסוק יט] למה לי, מה הוצרך הכתוב לחזור ולאמר?!⁸

ומשנינן: אצטריך, כי אם לא היה נאמר פסוק זה סלקא דעתך אמינא: מה שנאמר: "שלישי" בא למעוטי שלא יזו עליו הזאה ראשונה, ביום השני לטומאתו.

וכן, מה שנאמר: "שביעי" בא למעוטי שלא יזו עליו הזאה שניה, ביום השני לטומאתו.

משום דאם יקדימו את ההזאות, הרי קא ממעט בימי הטהרה.⁽⁸⁾

אבל היכא דעבד [שהיזו עליו] בשלישי ובשמיני, דקא מפיש [מרבח] בימי הטהרה,⁽⁹⁾ אימא: שפיר דמי וטהור הוא.

קא משמע לן, שלישי ושביעי דוקא אמרה תורה, שיש בין הזאה להזאה ארבעה ימים,⁽¹⁰⁾ אבל שלישי ושמיני שיש ביניהם חמישה ימים, אינו נטהר,⁽¹¹⁾ וצריך לחזור ולהזות "הזאת שניה", כשיעברו ארבעה ימים אחרי שהיזו עליו ביום השמיני.

ושאלין: ומה שמוסיף הפסוק שהוזכר לעיל ומסיים: "וחטאו ביום השביעי" למה לי לחזור ולכותבו.

ומשנינן: אצטריך לאומר, כי אם לא כן, סלקא דעתך אמינא: מה שהצריך הכתוב שתי הזאות, הני מילי לקדשים שדינם חמור, אבל לתרומה יש לומר: בחד הזאה נמי סגי [די בהזאה אחת].

היה מקום לטעות ולומר שבדיעבד סגי בהזאה אחת בשלישי או בשביעי, וראה ברש"ש.]

8. כלומר ההזאות נעשו קודם זמנם, כאשר עדין לא התרחק כל צרכו מיום מגע הטומאה — על פי רש"י, ראה בהערה הבאה.

9. דקא מפיש בימי טומאה: כלומר שמאריך עליו בימי טומאה. רש"י גריס דקא מפיש בימי טהרה והכל אחד — תוספות הרא"ש. מלשון תוספות הרא"ש משמע שמה ששהה בטומאה זמן ממושך הוא סיבה לכך שתהיה אפשרות לטהר אותה, אמנם רש"י כתב: מרחיק והולך מיום מגע הטומאה. כלומר על ידי שהוא רחוק מזמן מגעו נקלשת טומאתו וראוי הוא לטהרה.

10. אבל אם היזו עליו ברביעי ובשמיני, בחמישי

ובתשיעי, הרי זה טהור היות והיו בין הזאה להזאה ארבעה ימים — רש"י. [ובימא ח א איכא פלוגתא האם לכתחילה צריך להזות מיד בשלישי ובשביעי או שמותר לאחר את הזאות].

11. כתב הרמב"ם [פרה אדומה יא ב]: מי שהזזה עליו בשלישי ולא הוזה עליו בשביעי ושהה כמה ים טובל בכל עת שירצה... ומזין עליו.

והראב"ד השיג עליו: אינו כן בגמרא דקידושין לעולם מונה שלישי ושביעי. כלומר, הראב"ד הקשה על הרמב"ם שמן הסוגיא מבואר דשלישי ושביעי לעיכובא, כלומר חייבים להיות דווקא ארבעה ימים בין הזאה להזאה.

ובכסף משנה תירץ שהרמב"ם גרס אבל היכא דעבד ברביעי ובשמיני אימא שפיר דמי, קא משמע לן. [ראה ברש"י ובתוספות יומא ח

אשתך נקבה, הרי בתך זו מקודשת לי”
כאשר תולד **אינה מקודשת**, כי אי אפשר לקדש עובר, ואף לא לקדש אותה עכשיו, על מנת שיחולו הקידושין כאשר תבא לעולם.

גמרא:

א. תבואה שהיא מחוברת לקרקע, אינה חייבת בתרומות ומעשרות, ואף אי אפשר להפריש אותה לתרומה או מעשר, על תבואה התלושה מן הקרקע.

ב. אי אפשר להפריש תרומות ומעשרות, מדבר הפטור על דבר שמחוייב בתרומות ומעשרות, וכן אי אפשר להפריש, מדבר המחוייב על מה שפטור מתרומות ומעשרות.

תנן התם [תרומות פרק א' משנה ה]: **אין תורמין** [מפרישים תרומה] **מן התלוש** שהוא מחוייב בתרומות ומעשרות **על המחובר** שהוא פטור מתרומות ומעשרות, (14) **ואם**

וכן, עבד האומר לאשה: **”הרי את מקודשת לי לאחר שאשתחרר ואהיה בן חורין”**

או בן חורין שאמר לשפחה: ”הרי את מקודשת לי לאחר שתשתחררי ותהיי בת חורין.”

וכן, האומר לאשת איש: **”הרי את מקודשת לי לאחר שימות בעליך ותהיי מותרת לכל אדם”**

או שאמר לאחות אשתו: ”הרי את מקודשת לי לאחר שתמות אשתי שהיא אחותיך ותהיי מותרת לי.”

וכן, האומר ליבמה: **”הרי את מקודשת לי לאחר שיחלוץ לך יבמיך ותהיי מותרת לשוק.”**

בכל אלו: **אינה מקודשת**, היות ואי אפשר לקידושין שיחולו עכשיו, הרי קידושין אלו **”דבר שלא בא לעולם”** הן, ואינם קידושין.

וכן, האומר להכירו: אם ילדה [אם תלד]

דמחובר פטור נפקא לן מדכתיב [במדבר יח כו]: **”והרמותם ממנו תרומת ה'”** ודריש בספרי: **”ממנו”** ולא מן המחובר [דהא קרא בתלוש מיירי כדכתיב ברישא: **”כי תקחו מאת בני ישראל”** ולקחה בתלוש משמע — תוספות הרא”ש. וראה עוד בפירושו הרע”ב תרומות א ה וב”תורת אבירים” אות טז.]

וכתבו התוספות שדרשא זו **”ממנו”** ולא מן המחובר, לענין עיכובא נאמרה, כי לענין שלא יפריש לכתחילה, כבר ידענו מדכתיב **”דגנך”** וכל שהוא קודם מירוח בכרי אין להפריש ממנו לכתחילה. וראה ברשב”א לעיל מו ב ד”ה אדם יודע שנסתפק אם אכן אסור לכתחילה להפריש

לאיש זר”, דמשמע, לא תהיה בה היות קידושין — רשב”א.

14. דכתיב [דברים יח ד]: **”ראשית דגנך תירושך ויצהרך... תתן לו”** ו”דגנך” משמע מידי דמידגן ונאסף בכרי — רש”י.

ובתוספות הקשו: לפי זה, אם יפריש תרומות או מעשרות בתלוש, קודם שמירח ואסף את התבואה בכרי, לא תחול הפרשתו, והרי מוכח מכמה מקומות שהפרשתו הפרשה היא?! [ראה מה שתירץ הריטב”א על פי מה שביאר בכוונת רש”י.]

וכתבו התוספות: לכן נראה לר”י דהא

תרם, אף בדיעבד, אין תרומתו תרומה. (15)

בעא [שאל] מיניה רב אסי מרבי יוחנן: כאשר אמר: "פירות ערוגה זו, שהם תלושים וחייבים בתרומות ומעשרות, יהיו תרומה על פירות ערוגה זו שעתה הם מחוברים, ופטורים מתרומות ומעשרות ורוצה אני שתחול ההפרשה בשעה שיתלשו פירות אל", ואחר כך נתלשו אותם פירות, מהו דין הפרשה זו?

וכן, אם אמר: "פירות ערוגה זו, (16) שעתה הם מחוברים ופטורים, יהיו תרומה, על פירות ערוגה זו שעתה הם תלושים, וחייבים בתרומות ומעשרות, ורוצה אני שלא תחול ההפרשה על המחברים זו עתה, אלא רק לכשיתלשו, ואחר כך נתלשו אותם פירות, מהו דינם? (17)

כי יש לומר: היות ועכשיו אינם תלושים, ופטורים מתרומות ומעשרות, אם כן, הרי הוא כמקדיש דבר שלא בא לעולם.

או נאמר: היות ואינו רוצה שתחול ההפרשה עכשיו, אלא רק לכשיתלשו הפירות, (18) ומכיון שבידו לתלוש את הפירות, הרי הם כתלושים, ויוכל להפרישם לכשיתלשו.

אמר ליה רבי יוחנן: יכול הוא להפריש, ואף על פי שצריך לעשות מעשה — תלישת הפירות מן הקרקע, אינו כדבר שלא בא לעולם, כי כל דבר שבידו לעשות, לאו במחוסר מעשה דמי [אינו נחשב כמחוסר מעשה]. (19)

איתיביה רב אסי לרבי יוחנן: האומר לאשה:

18. כתב רש"י ד"ה ונתלשו מהו: שתהא תרומה למפרע. וכתב הרש"ש שאין כוונת רש"י שהתרומה תחיל למפרע משעת אמירתו, דהא לא שייך תרומה במחובר, אלא הכוונה שעל ידי דיבורו דלמפרע יהא חל עתה כשנתלשו שם תרומה. וראה במהרי"ט אלגזי חלה כב א, ב"דרכי דוד" וב"מערכת הקנינים" סימן ב.

19. א. בטעם הדבר שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כתב הגר"ח [בענין מודר ומושבע מפי אחרים ד"ה והנה עיקר]: דעל דבר שלא בא לעולם לא הוי בעלים, ואין לו דין הקנאה וראה ב"קובץ שיעורים" [בבא בתרא אות רעו] שכן משמע בכתובות נט ב.

וב"נמוקי יוסף" בבבא מציעא סו ב ד"ה התם זביני הכא הלואה כתב שמפני שלא באו עדיין הפירות בעולם לא מהני משום דלא סמכה דעתיה [וב"קובץ שיעורים" שם כתב דכן משמע בבבא מציעא טז וראה ב"נודע ביהודה" תנינא

קודם מירוח, או ש"דגנך" בא ללמד שאין חיוב להפריש קודם מירוח ומותר לאכול לפני כן, אבל אם ירצה רשאי הוא להפריש קודם מירוח.

15. והרי ה"תלוש" טבל כמות שהיה, ואף אם נתנו לכהן, יכול הכהן להפריש אליו מפירות טבל אחרים, ויהיה מה שבידו "חולין מתוקנים". וכשיתלש ה"מחובר" יעשה טבל ויהיה צריך להפריש עליו תרומות ומעשרות.

16. ברמב"ם [תרומות ה ט] מבואר שהפירות הביאו שלישי, אך הריטב"א כתב הפירות מבושלים ואינם מחוסרים אלא תלישה, ראה שם ציון 300.

17. ב"גליון הש"ס" כתב דהוא הדין אם אמר פירות ערוגה זו לכשיתלשו יהיו תרומה על פירות ערוגה זו לכשיתלשו, וכן כתב הגר"א ביורה דעה שכזו א, וראה עוד במהרי" קורקוס על רמב"ם תרומות ה ט ד"ה ואפשר עוד.

"הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר", או שאמר "לאחר שתתגייר", או "לאחר שאשתחרר" או "לאחר שתשתחרר", או "לאחר שימות בעליך", או "לאחר שתמות אחותיך", או "לאחר שיחלוץ לך יבמיך": אינה מקודשת.

ובשלמא כולחו [כל המקרים] לאו בידו הוא, שהרי, אין בידו לשחרר את עצמו, או את המקודשת לו, ואי אפשר לו להרוג את בעל האשה, או אחותה, ואינו יכול לחלוץ לה. (20)

אלא גר הרי הוי בידו, שהרי בידו לגייר את עצמו, ואם כדבריך שאתה סובר: כל דבר שבידו לאו כמחוסר מעשה הוא, אם כן, גר וגירות אינם "דבר שלא בא לעולם", ולמה

אין קידושיהם קידושין! (21) ומשינין: גר נמו לאו בידו להתגייר הוא.

דאמר רבי חייא בר אבא אמר [בשם] רבי יוחנן:

א. גוי שבא להתגייר, צריך למול אותו ב-10 ולהטבילו לשם יהדות, וכן צריך הוא לקבל על עצמו את קיום כל המצוות.

ב. בשעת הגירות, מודיעים למתגייר מקצת מן המצוות הקלות ומקצת מן המצוות החמורות.

גר צריך שלשה ישראלים (1) שיטבילו אותו ויודיעו לו מקצת מצוות קלות וחמורות. (2)

ומאי טעמא, צריך הוא שלשה?

21. בשיעורי רבי שמואל [קידושין יז ב אות רסב] כתב שגוי ועבד מופקעים מעשיית מעשה קידושין. ואף על פי כן שייך שגוי יקדש אשה "לאחר שאתגייר", כי אין הגוי מופקע אלא מעשיית מעשה שיהיה בכוחו לפעול עכשיו, אבל כשמקדש אשה לאחר שאתגייר הרי כל כח המעשה הוא רק לפעול אחר כך ועתה הוא רק מכין מעשה שיפעל אחר כך כשיהיה ישראל. [והוי כאילו כח המעשה חל רק אחר כך, ועל כן בעינן שיהיה המעשה קיים בשעת חלותו, וראה שם שתמה איך מועיל בגוי "לאחר שאתגייר מעכשיו"].

1. ואין צורך שיהיו מומחים, אלא כל ישראל ראויים לכך אם יכולים הם להודיעו מקצת מצוות.

2. א. רש"י. ובתוספות כתבו שמדין תורה אין צריך לטבול בפני שלושה, ורק לקבלת המצוות

אכן העזר נד יב וב"שיטה מקובצת" בבא בתרא קמב ב ד"ה הואיל בשם תוספות הרא"ש] ובשלמא אם החסרון ב"דבר שלא בא לעולם" הוא מצד הסמיכות דעת, יש לומר היות והוא בידו ואינו מחוסר מעשה — גמר ומקנה, אבל אם החסרון מצד אינו בעלים על ההקנאה, חידוש הוא לומר שעל ידי הוא "בידו" נחשב מעתה כבעלים על הדבר.

ב. ב"קובץ הערות" [סח ב] כתב שתוספות ביבמות [צג א ד"ה מיתין סוברים ש"בידו" היינו מה שמצד הדין יש בכוחו לעשות, אבל לדעת רבינו יואל [הובאו דבריו ברא"ש פרק עשרה יוחסין טז] צריך שיהיה בידו לעשותו כך בפועל, וראה בהערה הבאה.

20. אין להוכיח מכאן ש"בידו" היינו שמצד הדין בכוחו לעשות, כי יש לומר: כאשר מצד הדין אסור עליו לעשות, נחשב הדבר כמו שבפועל אינו בידו. [ראה בפירושו רש"י דברים יב יז] וראה בהערות בעמוד ב.